

МОНІТОРИНГ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розглядаються теоретичні аспекти моніторингу з метою підвищення ефективності системи управління інвестиційним кліматом в економіці України. Запропоновано проведення моніторингу стану інвестиційного клімату в економіці України, що представлено індексною та факторною моделями. Впровадження системи моніторингу сприятиме забезпеченню комплексного характеру її функціонування в економіці України.

Ключові слова: інвестиційний клімат, моніторинг, управління, система.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасній світовій економіці притаманні перш за все зростання уваги до питань ефективності ведення бізнесу в умовах глобалізації фінансових ринків, лібералізації руху капіталу [1, с. 82]. Одним із домінуючих елементів розвитку України в сучасних умовах є інвестиції. Характер інвестиційних процесів, їх інтенсивність та результативність, а також управління ними залежать від інвестиційного клімату, що сформувався в державі. Крім того, глобалізаційні процеси впливають на взаємовідносини між суб'єктами і вимагають від них якісно нових управлінських підходів. Адже, сучасний розвиток економіки пов'язаний з прискоренням інформаційних процесів, необхідністю отримувати відповідні дані в найкоротший термін. Суспільство увійшло в інформаційну епоху, що потребує прийняття нестандартних рішень та використання нових підходів до управління як економікою в цілому, так і діяльністю окремих суб'єктів ведення бізнесу. Сучасні стратегії розвитку економіки України мають формуватися з урахуванням використання моніторингу в системі управління інвестиційним кліматом. За таких умов зростає роль моніторингу як системи, що може забезпечити гармонійне поєднання вимог усіх учасників економіко-правових відносин, які ініціюють виконання визначеної стратегії розвитку економіки.

В Україні існує гостра необхідність формування дієвих механізмів залучення держави до системи міжнародного поділу праці, що передбачає наукове обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій з

відповідної проблематики. Ці механізми повинні забезпечувати стале економічне зростання на основі максимального використання внутрішніх можливостей кожної території, врахування її специфіки та раціонального поєднання загальнодержавних пріоритетів з інтересами держави. Інструментом такого аналізу є інвестиційний моніторинг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення досліджуваної проблеми і на які спирається автор. У роботах дослідників, присвячених проблемам створення систем моніторингу в різних сферах суспільної діяльності, підкреслюється гостра необхідність обґрунтування систем моніторингу як самостійного наукового напрямку у якості основної функціональної підсистеми (у складі системи) управління економічними об'єктами [2, 3, 4, 5]. Так, наприклад, у науковому дослідженні В.К. Галіцина «Моделі та технології систем моніторингу в економіці» поставлені та вирішені фундаментальні проблеми, що оформили застосування систем моніторингу, як самостійного наукового напрямку [8, с. 140 – 142].

Проблемами розвитку та впровадження систем моніторингу як у науковій, так і в практичній сферах діяльності займаються такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як [4 – 7]: М. Пушкар, І. Давидович, Г. Шепітко, Б. Штрайт, А. Ткаченко, С. Петренко, Т. Лобанова, Х. Фольмут, Д. Хан, Т. Манн, Е. Ананькіна, С. Данілочкін, Н. Данілочкіна й інші.

Нажаль, в Україні цілісна система моніторингу ще не поширена, відсутня єдина, чітко сформульована й обґрунтована концепція його формування та розвитку в системі управління інвестиційним кліматом. У зв'язку з цим аналізуються нові теоретико-методологічні та практичні засоби визначення місця і ролі інвестиційного моніторингу в системі управління інвестиційним кліматом в економіці України.

Поряд із важливістю проведення моніторингових досліджень слід зауважити, що, на сьогоднішній день, при прийнятті управлінських рішень недостатньо використовуються показники соціально-економічного розвитку держави через відсутність прийнятної методології визначення комплексних

оцінок (рейтингів, індексів) інвестиційного розвитку держави. Тому, актуальність і важливість розробки та впровадження єдиних комплексних підходів щодо оцінки інвестиційного клімату економіки України є очевидною та беззаперечною. Сучасні процеси розвитку національної економіки об'єктивно свідчать про те, що вирішення складних управлінських завдань, в тому числі і в інвестиційній сфері, неможливе без комплексного дослідження економіки і розробки оптимальних стратегій управління на довгострокову перспективу.

Таким чином, моніторинг передбачає безперервне спостереження, обробку, аналіз, оцінку стану інвестиційного ринку та надання якісної своєчасної інформації учасникам інвестиційного процесу для прийняття управлінських рішень. Використання моніторингу в інвестиційній сфері дозволить підвищити ефективність управління інвестиційним кліматом. Аналіз досліджень моніторингу в сфері інвестування засвідчив, що ще існує низка невирішених проблем, а саме подальшої розробки потребують питання методологічного і прикладного характеру здійснення моніторингових досліджень інвестиційної діяльності в частині розробки системи показників, які характеризують стан інвестиційного клімату на всіх рівнях економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В умовах інтернаціоналізації світової економіки та лібералізації руху капіталу зростають ризики неконтрольованого транскордонного переміщення інвестиційного капіталу, що гостро ставить питання про створення засобу реалізації інвестиційної політики держави – моніторингу, що дозволяє Україні регулювати не лише процеси протидії легалізації доходів, але й здійснювати макроекономічний синергетичний вплив на економіку в сфері державного регулювання, інвестиційної привабливості, інформаційної прозорості.

Так, наприклад, оцінка індексу інвестиційної привабливості України проводиться Європейською Бізнес Асоціацією за підтримки дослідницької компанії InMind. Індекс розраховується на основі регулярного моніторингу

оцінок інвестиційної привабливості України першими особами компаній-членів Європейської Бізнес Асоціації. Європейська Бізнес Асоціація з 25 листопада по 12 грудня 2013 р. провела 22-гу хвилю тренінгового дослідження інвестиційної привабливості в Україні. Здійснено опитування 105 керівників компаній-членів Асоціації з метою визначення індексу інвестиційної привабливості.

Індекс інвестиційної привабливості розраховуватиметься як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату. Респонденти відповідатимуть на питання, обираючи одну із запропонованих відповідей. Після чого відповіді аналізуватимуться, використовуючи п'ятибальну систему (рис. 1.).

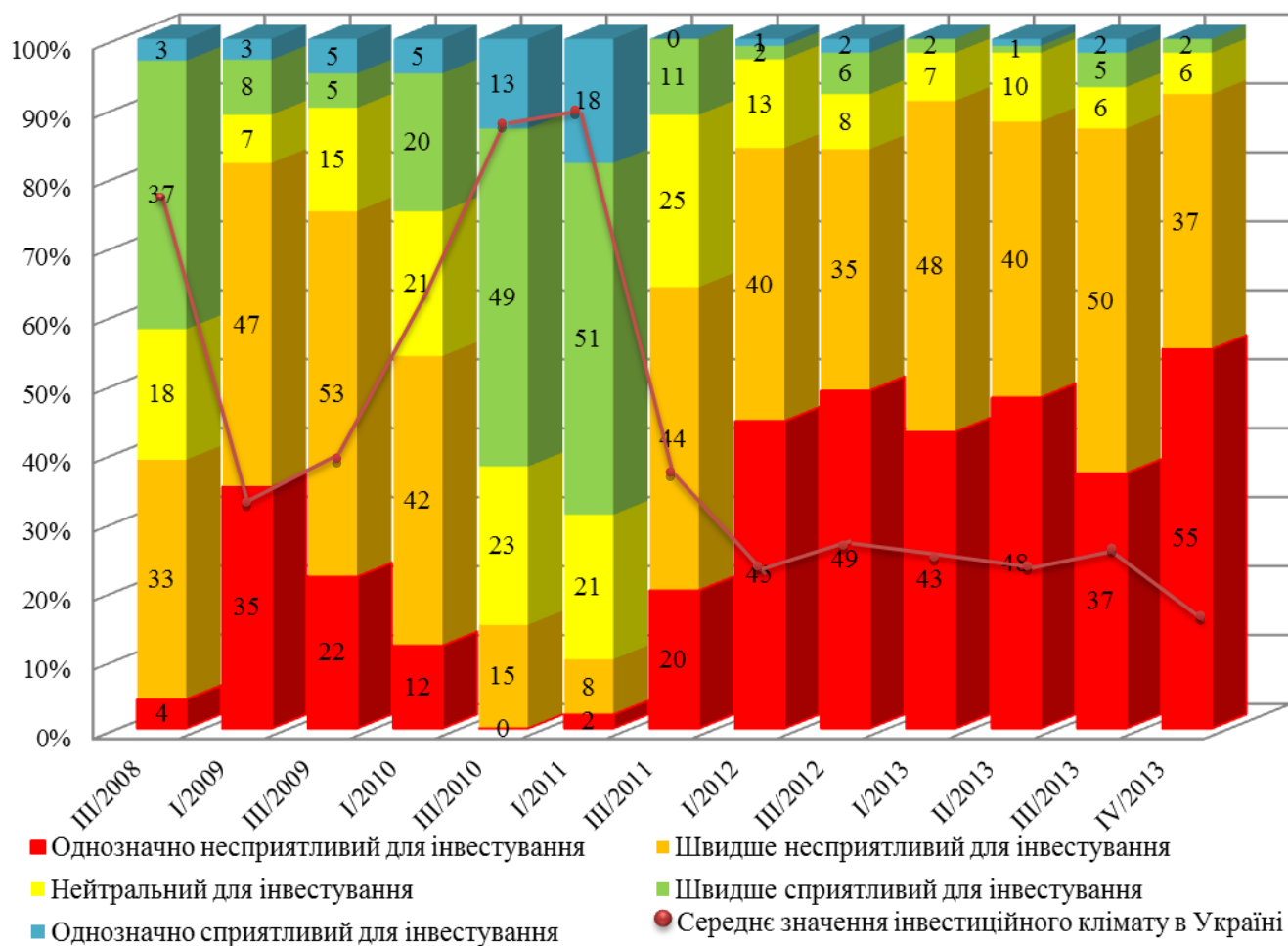

Рис. 1. Інвестиційний клімат в Україні за оцінкою 105-ти керівників компаній-членів ЄБА*

* Побудовано автором на підставі [11]

З вище наведеного рис. 1 бачимо відсутність оцінок «однозначно сприятливий для інвестування» у 4 кварталі 2013 р., а понад 90% опитаних керівників компаній визначили інвестиційний клімат в Україні, як несприятливий для інвестування. За інформацією ЄБА, інвестори відзначили низку негативних тенденцій, які сьогодні спостерігаються в економіці України: корупція (15%); недосконале правове середовище (11%); непрозорість судової системи (5%); технічні бар'єри в процесі митного оформлення (13%); 5% респондентів зіткнулися з проблемами під час отримання банківських кредитів і позик. Опитані представники компаній-членів ЄБА не змогли дати позитивну оцінку бізнес-клімату в Україні в 2012 р., незважаючи на те, що на глобальному рівні у економіці відзначаються позитивні зрушення. Очікування на перший квартал 2014 року є також негативними, експерти вважають, що інвестиційний клімат в Україні буде й далі погіршуватися.

Поширені й інші економічні індекси інвестиційної привабливості держав, зокрема, рейтинги Світового економічного форуму, цифрова шкала Гарвардської школи бізнесу (США), індекси журналів «Fortune» (США) та «The Economist» (Англія), методика оцінки інвестиційної привабливості, розроблена Банком Австрії, рейтинг інвестиційної привабливості держав, що визначається Інститутом менеджменту у Лозані тощо [10, с. 8].

Окрім розглянутих рейтингів щодо оцінки економічної стабільності та привабливості для залучення іноземних інвестицій можна проаналізувати також інші міжнародні індекси та рейтинги, зокрема. індекс обмеження іноземних інвестицій (OECD FDI Restrictiveness Index), кредитні рейтинги агентств Fitch, Investors Service, індекс середовища для економічного зростання GS GES (Goldman - Sachs Growth Environment Score) та інші.

Системність і тривалість проведення щорічного моніторингу поточної конкурентоспроможності держави відповідними установами, міжнародне визнання цих рейтингів та чуттєва рефлексія ринку на результати досліджень, свідчать про високий професійний підхід і компетентність фахівців при визначенні критеріїв оцінювання та їх розподілу за групами. Тому, протягом

2012 – 2013 років на замовлення Державного агентства України з інвестицій та інновацій незалежною аналітичною інституцією «Інститут власності і свободи» було виконано науково-дослідну роботу, яка своєю метою ставила розробку методики оцінки та моніторингу індексу інвестиційного клімату в Україні (індекс IRRU) [11, с. 48 – 49]. Методика оцінки та моніторингу інвестиційного клімату IRRU розроблена, як композитна, та базується на світовому та вітчизняному досвіді. Основна концепція методики оцінки та моніторингу інвестиційного клімату полягає у визначенні індексу IRRU. Польовий етап дослідження проводиться шляхом опитування експертів за допомогою анкетування відповідно до методу Делфі, що дозволить зменшити вплив психологічних факторів та посилює об'єктивність та незалежність відповідей. Оцінюється саме сприйняття експертами факторів, які є складовими інвестиційного клімату в тому чи іншому регіоні.

Актуальним є виділення критеріїв формування механізму координації діяльності суб'єктів моніторингу, що дозволить створити оптимальну модель моніторингу в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на вище викладене, метою даного дослідження є наукове обґрунтування методики моніторингу інвестиційного клімату для України, як засобу безперервного спостереження за макроекономічним розвитком, аналізу змін, розробки критеріїв оцінки інвестиційного розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. При невизначеності та мінливості результатів інвестування розроблена система моніторингу повинна коригуватися при зміні інвестиційного середовища. Проблемою моніторингу є формування методичної стратегії, яка базується на економічному аналізі статистичних показників. Інформаційною основою моніторингових досліджень є база систематизованих показників, які надходять із різних джерел: показники діяльності суб'єктів інвестиційної діяльності (обсяг інвестиційних ресурсів, зміна структури інвестицій, ефективність інвестиційної діяльності);

інформаційні ресурси про стан нормативно-правового забезпечення інвестиційного процесу. Тому, на сучасному етапі розвитку економіки України для підвищення інвестиційної активності, актуальними стають питання розробки системи показників, які характеризують стан інвестиційної діяльності на мікро- та макрорівнях економіки.

Моніторинг стає дієвим засобом інвестиційної політики за умови своєчасного регулярного надходження якісної інформації до учасників інвестиційного процесу. У зв'язку з цим, до основних задач моніторингу інвестиційної діяльності слід віднести такі, як: організацію безперервного спостереження за об'єктом дослідження та формування системи інформативних показників; оцінку та аналіз отриманої інформації та виявлення причин, що призвели до відхилення від запланованих результатів; забезпечення учасників інвестиційної діяльності об'єктивною інформацією, що отримана під час моніторингових досліджень; прогнозування розвитку та надання рекомендацій щодо уникнення або зниження негативних наслідків на об'єкт дослідження.

Для конкретизації позиції, розглядаємо можливість здійснення оцінки інвестиційного клімату. Оцінка теоретично може бути здійснена з двох різних, але взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих позицій – або з позиції оцінки ризиків та/або з позиції оцінки прибутковості ринків. Різниця у цих позиціях полягає в оцінці або ризику інвестування, або показників прибутковості. Економічна теорія вважає, що низький ризик інвестування часто пов'язаний також і з низькими показниками прибутковості, а високі показники прибутковості часто мають місце при високому ризику інвестування. Оцінка привабливості ризику чи оцінка привабливості прибутковості мають, у свою чергу, різні цільові групи споживачів. Так, оцінка інвестиційного клімату з позиції мінімізації ризику інвестування апріорі може бути орієнтована як на середньостатистичного інвестора, так і на органи державної влади щодо формування політики сприятливого бізнес-клімату, а оцінка інвестиційного клімату з позиції максимізації прибутку орієнтована, навпаки, на ризикованого ринкового гравця. Тому, з позиції реалізації державної політики щодо

створення в Україні привабливого та зрозумілого інвестиційного поля було обрано проведення оцінки з позиції мінімізації ризику інвестування, тобто оцінки адміністративних та інших перешкод, що розглядаються інвесторами як такі, що заважають виходу та діяльності на ринку і зменшення яких призводить до зменшення ризиків інвестування та, відповідно, до покращення інвестиційного клімату. Зокрема, моніторинг інвестиційного клімату в Україні може здійснюватися за допомогою створення Центру моніторингу інвестиційних процесів – науково-практичного закладу, метою якого буде аналіз стану інвестиційного клімату і підготовка рекомендацій щодо покращення його організації, як це описано у [10]. На об'єм притоку іноземного капіталу безпосередньо впливають фактори формування інвестиційного клімату держави. Проводячи порівняльний аналіз факторів формування інвестиційного клімату держави, а також аналіз різноманітних вітчизняних та закордонних методик оцінки інвестиційного клімату держави (International Institute for Management Development, Euromoney, Всесвітній банк та інші) виявлені наступні фактори, що впливають на інвестиційний клімат та є запорукою успішної діяльності Центру. Фактори індексу інвестиційного клімату економіки України були визначені в результаті проведеного дослідження наукових джерел, міжнародних, національних та регіональних індексів та обговорені з представниками ділового співтовариства і урядовими інституціями. Комплексність індексу визначається його розгалуженою та відкритою структурою, що складається з п'яти груп факторів

1) політичних (стратегія і тактика державної політики, ступінь впливу урядових структур на політичне життя суспільства, рівень політичної культури, рівень корупції у владних структурах тощо);

2) економічних (динаміка структурних змін в економіці, динаміка і темпи змін в економічній системі держави, стан внутрішнього ринку, конкурентоспроможність держави на внутрішньому і світовому ринках, фінансова система держави тощо);

3) правових (дієвість законодавства, його стабільність та передбаченість змін; рівень законодавчого захисту бізнесу; діяльність податкової системи України тощо);

4) соціальних (соціальне розшарування населення, патріотизм, рівень продуктивності праці, рівень розвитку ринку праці тощо);

5) екологічних (природно-географічні компоненти);

6) технічних (розвиток науки і техніки, технологічна оснащеність виробництва, інноваційні види продукції тощо).

Найважливішим, при врахуванні вищеперерахованих складових, є проведення комплексного моніторингу інвестиційного клімату економіки України шляхом формування інтегрального показника, об'єднуючи кількісні та якісні результати за групами факторів.

В основі побудови методики лежать такі міркування. Інвестиційний клімат держави залежить від низки політичних, соціальних та культурних факторів, у тому числі взаємопов'язаних між собою, що, з одного боку, визначає складність його структури та часто неможливість виокремлення одного пріоритетного чи ключового фактора, а з іншого – складність його структури визначає актуальність широкого охоплення показників для компактного їх представлення задля наочності та простоти сприйняття комплексної оцінки. Як засвідчують, зокрема, дослідження Всесвітнього економічного форуму, оцінка привабливості інвестиційного клімату може бути здійснена з багатьох різних теоретичних позицій.

Для моніторингу інвестиційного клімату та розрахунку інтегрального показника виділяємо наступні 4 основні складові:

1 – інвестиційне середовище: інституційне середовище; інвестиційний ризик; інвестиційний потенціал.

2 – інвестиційна привабливість;

3 – інвестиційний імідж;

4 – інвестиційна активність.

Таким чином, кожна складова процесу моніторингу інвестиційного клімату має свою вагу: інвестиційне середовище – 45% (0,45); інвестиційна привабливість – 20% (0,20); інвестиційний імідж – 15% (0,15); інвестиційна активність – 20% (0,20).

Загальний інтегральний показник інвестиційного клімату дорівнює 1.

Результати моніторингу інвестиційного клімату ля України представлені за період 2009 – 2013 рр. та охоплюють такі основні індекси, як: глобальний індекс талантів, Інвестиційний ризик та надійність держав – Індекс журналу «Euromoney», Індекс економічної свободи – Index of Economic Freedom (газета Wall Street Journal у співпраці з дослідницьким центром «The Heritage Foundation»), Індекс інвестиційної привабливості ЄБА, Індекс брендів країн та Індекс інвестиційної активності.

Розрахуємо дану модель з використанням пропорції. Кожна з наведених складових моніторингу інвестиційного клімату має базуватись на розрахунку індексу (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Індексна модель моніторингу стану інвестиційного клімату
в економіці України (авторська розробка)**

Найменування індексу	Показник України					Цільові орієнтири	Відхилення від цільового орієнтира (у порівнянні з 2013 р.)	Бажана динаміка показника (збільшення ↑ / зменшення ↓)
	2009	2010	2011	2012	2013			
ЗАГАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК: ІНВЕСТИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ (45% - 0,45)								
Інституційне середовище (15% - 0,15)								
Глобальний індекс талантів	33	36	38	42	38	100	-62	↑
Інвестиційні ризики (15% - 0,15)								
Інвестиційний ризик та надійність держав – Індекс журналу «Euromoney»	39,71	40,02	41,04	42,82	43,97	100	-56,03	↓
Інвестиційний потенціал (15% - 0,15)								
Індекс економічної свободи – Index of Economic Freedom (газета Wall Street Journal у співпраці з дослідницьким центром «The Heritage Foundation»)	44,7	45,2	45,8	46,1	44,8	100	-53,9	↑
ЗАГАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК: ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ (20% - 0,20)								
Індекс інвестиційної привабливості ЄБА	2,56	2,62	2,4	2,16	1,18	5	-3,82	↑
ЗАГАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК: ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ІМІДЖ (15% - 0,15)								

Індекс брендів країн	86	91	94	96	98	100	-97	↓
ЗАГАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК: ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ (20% - 0,20)								
Індекс інвестиційної активності	4,18	4,28	4,39	4,43	4,45	10	-5,55	↑

За своєю структурою та повнотою факторів індекс має аналітичний та комплексний характер, що забезпечує об'єктивний аналіз тенденцій та надає можливості для вироблення та оцінки моделей впливу на інвестиційний клімат, що має надати аргументи при розгляді та прийнятті рішень щодо розвитку національної інвестиційної політики.

Згідно з аналізом, проведеним за чотирма комплексними показниками (рис. 2) виявлено, що ефективність управління інвестиційним кліматом в економіці України за 2009 – 2013 рр. є дуже низькою, за першим індексом (індекс брендів країни) рівень ефективності – задовільний, а за іншими трьома індексами – незадовільний, оскільки показники індексів навіть не перевищують половини нормативного значення.

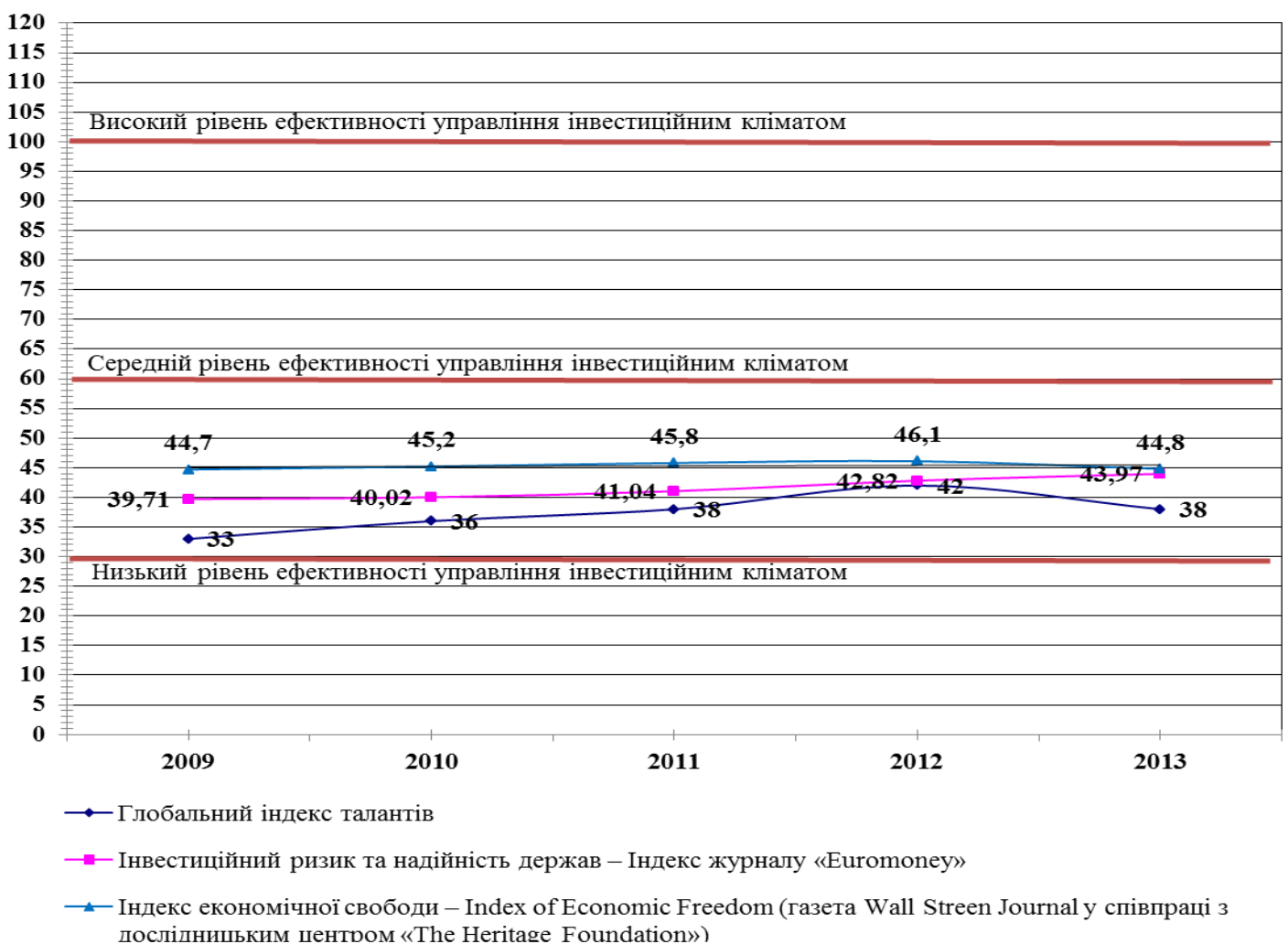

Рис. 2. Підсумковий показник ефективності управління інвестиційним кліматом в економіці України за різноманітними індексами за період 2009 – 2013 рр.

При комплексній оцінці ефективності управління інвестиційним кліматом в економіці України запропоновано застосовувати методику розрахунку індикаторів за шістьма інтегральними показниками: інституційне середовище – 0,057; інвестиційні ризик – 0,066; інвестиційний потенціал – 0,067; інвестиційна привабливість – 0,047; інвестиційний імідж – 0,147; інвестиційна активність – 0,089.

Сумарне значення інтегрального показника інвестиційного клімату економіки України за даними 2013 р. складає 0,47 (рис. 3).

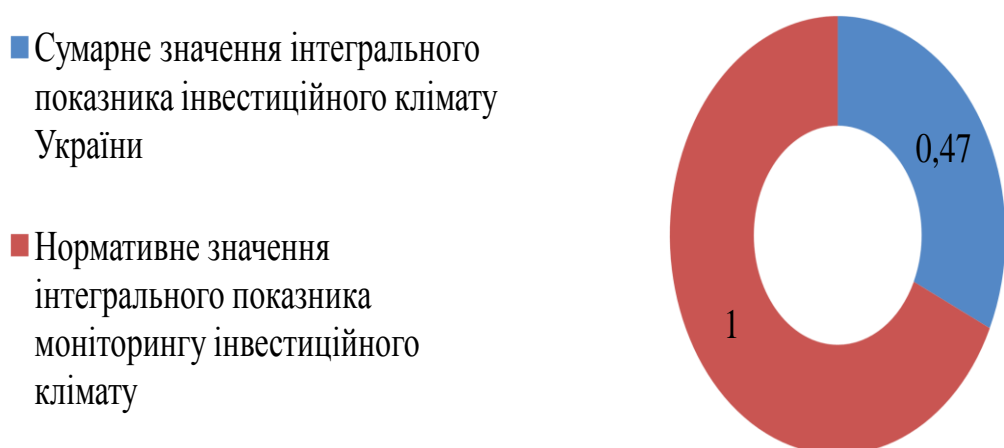

Рис. 3. Сумарне та нормативне значення показника інвестиційного клімату економіки України за даними 2013 р.

Розрахунок ефективності за шістьма комплексними показниками дозволяє оцінити ефективність управління інвестиційним кліматом в національній економіці та розробити напрями покращення ефективності управління інвестиційним кліматом.

Оскільки, на сьогоднішній день, не розроблено методики розрахунку комплексного показника інвестиційного клімату пропонуємо власну методику,

яка ґрунтується на основних факторах формування інвестиційного клімату України (Таблиця 2).

За запропонованою моделлю моніторингу стану інвестиційного клімату проведемо розрахунок за основними факторами та визначимо результативний показник.

На основі виявлених факторів сформовано інтегральний показник, що розраховується за формулою:

$$I_n = \sum (x_i \times y_i) \quad (1)$$

де, I_n – це інтегральний показник інвестиційного клімату держави n ;

x_i – це оцінка фактору, який впливає на інвестиційний клімат;

y_i – це питома вага фактору в інтегральному показнику інвестиційного клімату.

$$x_i = \sum (z_i \times p_i) \quad (2)$$

де, x_i – це фактор, який впливає на інвестиційний клімат держави;

z_i – це бал за складовою фактора, що впливає на інвестиційний клімат;

p_i – це питома вага складової у факторі.

Проведемо розрахунок показників за основними факторами, що впливають на формування інвестиційного клімату в економіці України:

1) Політичні фактори (питома вага загального індексу – 0,23):

а) $x_i = 0 \times 0,3 + 6 \times 0,3 + 2 \times 0,2 + 4 \times 0,2 = 0 + 1,8 + 0,4 + 0,8 = 3$ – вага фактору, який впливає на інвестиційний клімат держави;

б) $I_n = 3 \times 0,23 = 0,69$ – інтегральний показник інвестиційного клімату держави за політичним фактором.

2) Економічні фактори (питома вага загального індексу – 0,22):

а) $x_i = 2 \times 0,25 + 4 \times 0,15 + 2 \times 0,2 + 8 \times 0,1 + 8 \times 0,05 + 4 \times 0,15 + 2 \times 0,1 = 0,5 + 0,6 + 0,4 + 0,8 + 0,4 + 0,6 + 0,2 = 3,5$ – вага фактору, який впливає на інвестиційний клімат держави;

б) $I_n = 3,5 \times 0,22 = 0,77$ – інтегральний показник інвестиційного клімату держави за економічним фактором.

3) Правові фактори (питома вага загального індексу – 0,33):

а) $x_i = 2 \times 0,33 + 0 \times 0,2 + 2 \times 0,3 + 2 \times 0,2 = 0,6 + 0 + 0,6 + 0,4 = 1,6$ – вага фактору, який впливає на інвестиційний клімат держави;

б) $I_n = 1,6 \times 0,33 = 0,53$ – інтегральний показник інвестиційного клімату держави за правовими факторами.

4) Соціальні фактори (питома вага загального індексу – 0,10):

а) $x_i = 2 \times 0,3 + 4 \times 0,15 + 2 \times 0,25 + 2 \times 0,3 = 0,6 + 0,6 + 0,5 + 0,6 = 2,3$ – вага фактору, який впливає на інвестиційний клімат держави;

б) $I_n = 2,3 \times 0,1 = 0,23$ – інтегральний показник інвестиційного клімату держави за соціальними факторами.

5) Технічні фактори (питома вага загального індексу – 0,10):

а) $x_i = 4 \times 0,5 + 2 \times 0,5 = 2 + 1 = 3$ – вага фактору, який впливає на інвестиційний клімат держави;

б) $I_n = 3 \times 0,1 = 0,3$ – інтегральний показник інвестиційного клімату держави за технічними факторами.

б) Екологічні фактори (питома вага загального індексу – 0,02):

а) $x_i = 2 \times 0,5 + 2 \times 0,5 = 1 + 1 = 2$ – вага фактору, який впливає на інвестиційний клімат держави;

б) $I_n = 2 \times 0,02 = 0,04$ – інтегральний показник інвестиційного клімату держави за екологічними факторами.

Результативний показник:

$$\sum 0,69 + 0,77 + 0,53 + 0,23 + 0,30 + 0,04 = 2,56 \text{ (бали)}$$

Висновок: несприятливий інвестиційний клімат з високим рівнем ризику в Україні. Запропонована модель моніторингу стану інвестиційного клімату держави за основними факторами, що впливають на його формування є прийнятною для використання, оскільки бали, які даються кожному з шести факторів, мають великий діапазон від 0 до 10, і аналітик може присвоювати бали кожному показнику з використанням його для комплексної оцінки ефективності управління інвестиційним кліматом. Таким чином, можна

констатувати, що розробку методики розрахунку індексу інвестиційного клімату побудовано відповідно до методології світових індексів. Індекс має рівень деталізацій та технічної реалізації, достатній для розробки та прийняття управлінських рішень органами державної влади України.

Таблиця 2

Факторна модель моніторингу стану інвестиційного клімату в економіці України

Фактор та його складові	Питома вага	Фактор та його складові	Питома вага
Політичні фактори (питома вага загального індексу – 0,23)			
Загальна стабільність політичної влади у державі	0,3	Ступінь довіри населення до влади	0,2
Відношення влади до інвесторів (резидентів та нерезидентів)	0,3	Рівень пріоритетного розвитку регіонів держави	0,2
Економічні фактори (питома вага загального індексу – 0,22)			
Стан динаміки ВВП	0,25	Рівень державної підтримки у вигляді пільг для секторів економіки	0,15
Середньорічний рівень інфляції за останні 10 років	0,2	Розвиток конкурентоспроможності (за Індексом глобальної конкурентоспроможності – Global Competitiveness Index (Всесвітній економічний форум в Давосі))	0,1
Присутність іноземного капіталу в структурі національної економіки	0,05	Рівень стабільності національної грошової одиниці	0,15
Рівень доступності кредитів в економіці	0,1		
Правові фактори (питома вага загального індексу – 0,33)			
Індекс сприйняття корупції (індекс Transparency International)	0,30	Індекс інвестиційної свободи (Індекс економічної свободи)	0,20
Індекс свободи торгівлі (Індекс економічної свободи)	0,30	Індекс легкості ведення бізнесу (Індекс економічної свободи)	0,20
Соціальні фактори (питома вага загального індексу – 0,1)			
Рівень життя населення (Індекс розвитку людського потенціалу – ІРЛП)	0,3	Відношення населення до іноземних інвесторів та іноземних компаній на території держави	0,15
Ділові якості та етика власників бізнесу	0,3	Рівень міграції населення	0,25
Технічні фактори (питома вага загального індексу – 0,1)			
Рівень забезпеченості природними та енергетичними ресурсами	0,5	Рівень розвитку науково-технічного потенціалу та інфраструктури	0,5
Екологічні фактори (питома вага загального індексу – 0,02)			
Рівень безробіття	0,5	Рівень економічної активності населення	0,5
Результативний показник		Бал	
Сприятливий інвестиційний клімат		8,20 – 10,0	
Сприятливий інвестиційний клімат, проте з помірним ризиком		5,40 – 8,19	
Інвестиційний клімат з високим ризиком		2,65 – 5,39	
Несприятливий інвестиційний клімат з високим рівнем ризику		1,13 – 2,64	

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок. З метою вдосконалення методичних положень управління інвестиційним кліматом в національній економіці сформовано дві комплексні моделі моніторингу стану інвестиційного клімату в економіці України (індексну модель – передбачає розрахунок загального інтегрального показника інвестиційного клімату через моніторинг сформованого комплексу міжнародних індексів; факторну модель – заснована на оцінці факторів управління інвестиційним кліматом та забезпечує його оцінку за шкалою (сприятливий, сприятливий з помірним ризиком, з високим ризиком, несприятливий), які є взаємодоповнюючими та дозволяють здійснювати комплексний моніторинг інвестиційного клімату для оперативного реагування та раннього попередження можливих загроз та ризиків при прийнятті управлінських рішень щодо інвестиційного клімату на макро-, мезо- та мікрорівнях. Результати дослідження дозволяють стверджувати про практичну цінність отриманих результатів та можливість їх впровадження у поточній діяльності.

Запропонована в роботі система моніторингу надає інформацію щодо стану інвестиційного клімату економіки держави в розгорнутому вигляді, що дозволяє проаналізувати вплив кожного з факторів формування інвестиційного клімату та прийняти обґрунтоване управлінське рішення щодо корегування інвестиційної політики державними органами влади. Крім того, наведена система моніторингу інвестиційного клімату може бути корисною і для потенційних інвесторів. Для поширення інформації щодо результатів моніторингу пропонується її розміщення на сайті Державної служби статистики України.

Проведений системний моніторинг, який показує, що залучення іноземного капіталу в економіку України стримують наступні умови: не задіяна на етапі реалізації Програма залучення іноземних інвестицій в економіку України; недостатній розвиток ринків збуту, а також ринків сировини та матеріалів; низький рівень пріоритетного розвитку регіонів

України; відсутність вітчизняних інновацій у пріоритетних секторах національної економіки, які забезпечували б зацікавленість інвесторів у вкладанні капіталу; надлишок контролюючих та дублюючих функцій органів державної влади; високий рівень безробіття в Україні та подальша перспектива погіршення ситуації; низькі ділові якості та етика власників бізнесу в Україні; низькі показники міжнародних індексів, що проводять оцінку стану інвестиційної привабливості української економіки та публікують проведені оцінки; низький рівень стабільності національної грошової одиниці; низький рівень життя населення та інше.

Список використаної літератури

1. Кузнецова С.А. Оцінка об'єктів та фінансова звітність спільної інвестиційної діяльності без створення юридичної особи / Академічний огляд, 2012 р., № 2 (37), – С. 82.
2. Грант Р. Современный стратегический анализ: пер. с англ. – Изд. 5-ое, [перераб. и доп.] / Р. Грант. – СПб. : Изд-во «Питер», 2011 г. – 560 с.
3. Орлов П.І. Основи економічної безпеки / П.І. Орлов, В.Є. Духов. – Х.: Вид-во «Прометей-Прес», 2010 р. – 284 с.
4. Лозовицький Д.С. Контролінг: навч. посібн. [гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (лист № 1/11-8064 від 28.05.2012 року)] / Д.С. Лозовицький. – Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2012 р. – 240 с.
5. Лозовицький Д.С. Інформаційні ресурси підприємства як новий фактор виробництва XXI століття / Д.С. Лозовицький // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во ЛКА. – 2011. – Вип. 36. – С. 240 – 245.
6. Сулоєва С.Б. Стратегічний контролінг: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня / Російська державна бібліотека // Report. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.diss.rsl.ru>.
7. Томпсон А. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа / А. Томпсон, А. Стрикленд. – М. : Изд-во «Вильямс», 2002 г. – 928 с.

8. Tompson A.A. Strategy formulation and implementation: tasks for general manager / A.A. Tompson, A.J. Strickland. – Dallas TX: Business Publications Inc. – 2005.

9. Терещенко О.О. Поняття «контролінг» та «управлінський облік» у теорії і практиці / О. О. Терещенко // Фінанси України. – 2006. – №8. – С. 137–145.

10. Чумаченко М. Г. Контролінг у дію / М. Г. Чумаченко // Економіка та держава. – 2007. – № 11 – С. 4–8.

11. Тарасюк М. В. Методологічні засади підтримки контролінгом контрольної функції управління [Електронний ресурс] / М. В. Тарасюк // Торгівля і ринок України: збірник наукових праць – 2010. – вип. 30, Т. 1 – С. 418 – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2010_30_1/Tarasyuk.pdf.

12. Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and user guide / OECD. 2011. – 162 p. (ISBN 978-92-64-04345-9).

13. Research methodology / IMD World Competitiveness Year-book, 2009. Електронний ресурс: http://www.imd.ch/research/centers/wcc/research_methodology.cfm.

14. Салливан Дж. Улучшение условий инвестирования путем коллективных действий частного сектора / Доклад на конференции «Свобода, торговля и мир: региональная повестка дня», Грузия, Тбилиси, 25—27 окт. 2012 г. – Електронний ресурс: <http://www.cato.ru/georgia.php>.

15. Москвін С.О. Характеристика інвестиційного клімату в Україні та перспективи його покращення // Пріоритети. – 2010. – № 2. – С. 2 – 8

В статье рассматриваются теоретические аспекты мониторинга с целью повышения эффективности системы управления инвестиционным климатом в экономике Украины. Предложено проведение мониторинга состояния инвестиционного климата в экономике Украины, которое представлено индексной и факторной моделями. Внедрение системы мониторинга будет благоприятствовать обеспечению комплексного характера ее функционирования в экономике Украины.

Ключевые слова: *инвестиционный климат, мониторинг, управление, система.*

The article deals with theoretical aspects of monitoring in order to increase the

effectiveness of the management of the investment climate in Ukraine's economy. Monitoring the investment climate in Ukraine, which is represented by an index and factor models, is offered. Implementation of the monitoring system will promote the integrated nature of its operation in the economy of Ukraine.

Keywords: *investment climate, monitoring, management, system.*